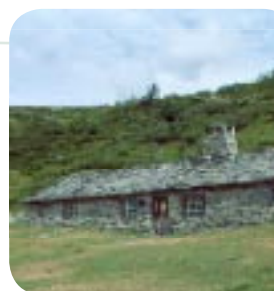
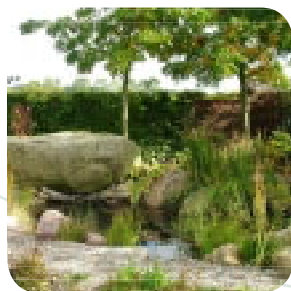

POHJOLAN YMPÄRISTÖ

Maa- ja metsätalouden ympäristöstrategioiden työryhmä (MJS)

MJS on tehnyt vuodesta 1995 lähtien maatalous-, metsätalous- ja ympäristösektoreiden välistä yhteistyötä. Työ on koostunut valtaosin projekteista, joissa on luotu pohjoismaisia verkostoja ja pohjustettu Pohjoismaiden ministerineuvoston poliittista prosessia. MJS lopettaa nyt toimintansa ja tiivistää työnsä tulokset TemaNord-julkaisussa 2009:517. Pohjolan ympäristö -uutiskirjeen tässä numerossa on viisi esimerkkiä pohjoismaista hyötyä tuottaneista MJS-projekteista.

pohjola

Pohjoismaiden ministerineuvosto

Kaupunkien läheinen maaseutu alueidenkäytön suunnittelun voimavarana

Projektissa keskityttiin kaupunkien läheiseen maaseutuun, joka on hyödyntämätön voimavara alueidenkäytön suunnittelussa. Maaseudun läheisyys on pohjoismaisen kaupungin identiteetin tärkeä osa, ja kaupunkien läheinen maaseutu mahdollistaa terveydelle tärkeän lähivirkistyskäytön. Juuri nämä alueet antavat kaupunkilaisille kosketuksen maa- ja metsätalouteen ja mahdollistavat lähiruoan viljelyn sekä markkinoinnin. Kaupunkien reuna-alueilla on lisäksi parhaat mahdollisuudet yhdyskuntarakentamiseen, joka on sopusoinnussa luonnon kanssa. Tämä tarkoittaa esim. kulttuurimaiseman arvojen sisällyttämistä sekä arvokkaan viljelysmaan asuttamisen ja jokamiehenoikeuden rajoittamisen ehkäisemistä. Nykytilanne johtunee osittain siitä, että kaavoitus ja lainsäädäntö perustuvat taajamien ja maaseudun erottamiseen,

joten kaupunkien läheinen maaseutu on väliinputoja. Projektin suositukset:

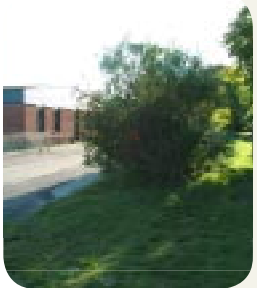
- Kaupunkien läheiselle maaseudulle on laadittava kokonaisvaltainen alueidenkäytön suunnitelma eurooppalaisen maa- ja metsätalouden tukemana. Maaseudun arvojen tunnistamiseksi tarvitaan kansalaisfoorumia. Lisäksi tarvitaan aluesuunnittelun vahvistamista, koska kaupunkien läheinen maaseutu on yleensä kuntienvälinen asia.
- Jokamiehenoikeus on tärkeä osa yhteiskuntaa ja identiteettiä monessa Pohjoismaassa. Suurten kaupunkien ympäristössä jokamiehenoikeus on kuitenkin uhatuna ilman sen piiriin kuuluvien alueiden toimivaa yhdistelmää,

joka liittyy kaupungin ympäröivään maaseutuun. Aluesuunnittelun vahvistaminen helpottaisi tällaista suojelua.

- Kaupunkien läheisellä maaseudulla on muutakin kuin vain maa- ja metsätaloutta. Varsinkin suuremmissa kaupungeissa on esim. hylättyjä teollisuusalueita ja asuttamista odottavia alueita. Niiden virkistyskäyttömahdollisuudet ja asema kaupunkivieral alueina on otettava huomioon ja niiden kuulumista jokamiehenoikeuden piiriin on selkiytettävä.
- Kaupunkien läheisen monitoimisen maatalouden sertifiointimahdollisuudet on selvitettävä. Sertifioituja tiloja on kannustettava valtion tai kunnan taloudellisella tuella.

Ulkoilun vaikutus terveyteen ja kuntoutumiseen

Pohjoismaat vaihtoivat projektissa tutkimus- ja kehitystietoa ulkoalueiden merkityksestä ihmisten ja erityisesti lasten terveydelle ja elämäntilanteelle. Projektissa käsiteltiin 1) terveyttä edistävien vihervaluoiden strategista suunnittelua sekä 2) uusien luontoon ja terveyteen liittyvien toimintojen kehittämistä. Projektin suositukset:

- Tarvitaan järjestelmällistä selvitystä niiden toimintojen edellytyksistä, jotka hyödyntävät nykyisin luonnon terveysvaikutuksia hoito- ja hoivatyössä, kuntoutuksessa ja terveystyössä.
- Koulujen ja esikoulujen ulkoalueiden koolle ja laadulle tarvitaan lakisääteiset vähimmäisvaatimukset. Alueet on sijoitettava strategisesti luonnon- ja vihervaluoiden läheisyyteen.
- Tarvitaan lainsäädäntöä, joka takaa päivittäisen ulkoilun mahdollistavat hyvät ulkoalueet kaikkien palvelutalojen ja vanhainkotien yhteyteen.
- Maatalous- sekä terveydenhuoltooppilaitosten kanssa tulisi kehittää yhdessä erityiskoulutuksia.

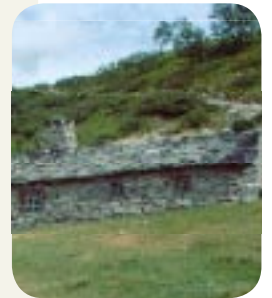
Maatalous kulttuuriperinnön ylläpitäjänä

Norjassa järjestettiin helmikuussa 2005 eurooppalainen työpaja, jossa keskityttiin maatalouteen kulttuuriperinnön ylläpitäjänä. Osallistujat tulivat Suomesta, Ruotsista, Norjasta, Tanskasta, Islannista, Virossa, Hollannista, Itävallasta ja Britannian. Projektiraportissa esitellään maatalouden ja kulttuuriperinnön vuorovaihtuksen nykytilaa näissä yhdeksässä maassa sekä osoitetaan kansallisten kontekstien yhtäläisyyksiä ja eroja. Projektin suositukset:

- Kulttuuriperinnön vaalijoiden tulisi tehostaa lobbausta, joka kohdistuu eurooppalaiseen ja kansalliseen maaseudun kehittämissäpolitiikkaan sekä maatalous- ja ympäristöpolitiikkaan.

- Kokemus osoittaa, että viljelijät ja maanomistajat ottavat kulttuuriperinnön huomioon, jos heidät saadaan tiedostamaan maansa kulttuuriperintöarvot. Hyvä tiedotus on tärkeää paitsi tässä prosessissa myös kehittäessä paikallisiin kulttuuriperintöarvoihin perustuvia ympäristösuunnitelmia.
- Paikallisten ja alueellisten kulttuuriperintöarvojen tiedostaminen on tärkeää matkailun kasvun kannalta. Euroopan maantieteellisesti vaihtelevia maisemia ei haluta nähdä stereotyyppien vuoksi, vaan kimmoke tulee maatalouteen kytkeytyvistä moninaisista paikallisista tuotantomuodoista, kulttuuriperintökohteista, perinteistä ja maisemiarvoista.

- Maisemien aktiivisen suunnittelun tai hoidon voi ajatella olevan ristiriidassa kulttuuriperinnön säilyttämistarpeiden kanssa, mutta maaseutumaiseman huolellinen suunnittelu voi myös lisätä sen houkuttelevuutta paikallisten, tulokkaiden sekä vierailijoiden silmissä.

Suojelualueet ja maaseudun kestävä kehitys

Suojelualueisiin ja maaseudun kestävään kehitykseen keskityttiin Virossa syyskuussa 2005 pidetyssä eurooppalaisessa työpajassa, johon tuli Pohjoismaiden, Baltian maiden sekä Belgian ja Saksan edustajia. Työpajassa keskusteltiin maaseutuyhteisöjen hyvinvoinnin edistämisestä sekä suojelualueiden hyödyntämisestä yhteisöjen taloudellisessa ja sosiaalisessa kehityksessä. Projektin suositukset:

- Lisätään yhteistyötä ja kumppanuushankkeita, joissa on mukana laajapohjaisesti Natura 2000-alueiden suojelun ja hoidon sidosryhmiä.
- Tuetaan ennen kaikkea yhteistyöverkoston sisäistä kokemusten ja hyvien käytäntöjen vaihtoa.
- Edistetään kestävä matkailutoimintaa, jotta paikallisyhteisöt hyötyisivät siitä pitkällä aikavälillä. Suojelualueilla on olennaista parantaa matkailu-

toimintojen hallintaa ja vähentää haitallisia ympäristövaikutuksia, missä auttaa Euroopan suojelualueiden kestävä matkailun peruskirja.

- Osallistutaan kansallisiin ohjelmaprosesseihin, jotka liittyvät EU:n maaseudun kehittämisvarojen käyttöön.

Energiametsää maatalousmaalla

Energiametsänkasvatusta on herättänyt kysymyksiä metsiköiden vaikutuksista ympäristöön, luonnon monimuotoisuuteen ja maisemaan. Lisäksi on pohdittu energiametsänkasvattajien ja luonnonsuojelijoiden mahdollisia eturistiriitoja. Projektin päätavoitteena oli keskittyä energiametsänkasvatukseen mahdollisuuksiin ja riskeihin, jotka kohdistuvat ympäristöön, biodiversiteettiin sekä

maisemiin Pohjoismaissa ja Baltian maissa. Projektin päätelmät:

- Vaikka kaupallinen energiametsänkasvatusta maatalousmaalla voi olla ristiriidassa luonnon ja kulttuuriperinnön suojelun kanssa, se tarjoaa myös ainutlaatuisia mahdollisuuksia maisemakuvan parantamiseen, ympäristöongelmien

ratkaisuun (esim. jätevedenpuhdistus) ja lajirunsauteen (esim. avoimen maiseman monimuotoisuus).

- Keskus- ja alueviranomaisilla, etujärjestöillä jne. on usein väärää käsityksiä ja tietoja energiametsänkasvatuksesta ja sen vaikutuksista ympäristöön ja maisemaan.
- Energiametsiköiden kestävästä hoidosta ja sijoittamisesta laadittujen suuntaviivojen tulisi täydentää olemassa olevia energiametsänhoidon oppaita.

Muita esimerkkejä MJS:n loppuraportissa TemaNord 2009:517 esiteltävistä projekteista:

- Venäläisiä tutkimuksia HCVF-metsistä
- Kulttuuriympäristö Pohjoismaiden metsätaloudessa
- Maa- ja metsätalouspohjaisen bioenergian kestävä tuotanto Pohjoismaissa
- AFFORNORD – metsityksen vaikutus ekosysteemeihin, maisemiin ja paikallisyhteisöihin
- Eläinten hyvinvointi luomumaataloudessa
- Vapaaehtoinen metsiensuojelu Pohjoismaissa
- Muuttuva maisema
- Lanta, energiakasvit ja kasvintuotannon sivutuotteet biokaasutuotannossa
- Maatalouden ravinnekuormituksen seuranta ja arviointi Leningradin alueella
- Maaseudun kehittämisen kumppanuusorganisaatiot
- Maanomistajien ja luonnon virkistyskäytön vuorovaikutus
- Ravinteiden hyödyntämistä parantavat lannoitusstrategiat
- Tulevaisuuden pohjoismainen maatalous ja kulttuurimaisema
- Hevonen maiseman elinvoimaisuuden lisääjänä
- Bioenergia Pohjoismaissa, Baltian maissa ja Luoteis-Venäjällä
- Käymäläjätevesijärjestelmät
- Pohjoismainen riskinarviointi liukaisen fosforin huuhtoutumisesta pelloilta vesistöihin
- Kulttuuri- ja elämystalous Pohjoismaiden maaseutualueilla
- 11 hyvää esimerkkiä Pohjoismaiden maaseutualueilta
- Fögr er hlöðin – Fair is the blooming meadow: suotuisan suojelutason arviointiperusteet

pohjola

Pohjoismaiden ministerineuvosto

Store Strandstræde 18
DK-1255 København K
Puh. +45 33 96 0200
Faksi +45 33 96 0202

www.norden.org

Pohjoismaisen ympäristöyhteistyön yhteyshenkilöt

Erytisasiantuntija Mats Ekenger,
mek@norden.org
Erytisasiantuntija Anna Gran, ang@norden.org
Erytisasiantuntija Mia Rahunen,
mira@norden.org
Tiedottaja Patrik Edman, ped@norden.org
Toimittaja: Mats Ekenger
Teksti: Magnus Gröntoft
Yhteyshenkilö: Mette Vinther Talberg
Suunnittelu: Jette Koefoed

2009:1002

Pohjoismaiden ministerineuvoston julkaisuja voi tilata osoitteesta www.norden.org/publikationer

Pohjoismainen ympäristöyhteistyö

Vuosien 2009–2012 pohjoismaisen ympäristöyhteistyön toimintaohjelma viitoittaa paitsi Pohjolan sisäistä ympäristöyhteistyötä myös lähialueisiin, Arktikseen, EU:hun ja muihin kansainvälisiin foorumeihin liittyvää yhteistyötä.

Ympäristöalan nykyisen toimintaohjelman painopistealueita ovat ilmasto ja ilma, meret ja rannikkovyöhykkeet, luonnon monimuotoisuus sekä kestävä kulutus ja tuotanto.

Ohjelmassa esitellään tavoitteita, jotka varmistavat Pohjoismaiden aseman ympäristöalan edelläkävijäalueena. Kansainvälisiin kysymyksiin tulee kiinnittää erityistä huomiota, sillä Pohjoismaat voivat yhdessä valvoa etujaan painokkaammin ja saavuttaa parhaan pohjoismaisen hyödyn.